

pdf genereret den : 28/5-2008

strandede op mod 4000 sæsonarbejdere i Danmark. 3/4 af dem var kvinder, 78% var under 20 år, og 25% havde aldrig gået i skole.

Det er om disse 4000 mennesker og deres børn, Nellesmann skriver. Med udgangspunkt i arkivundersøgelser og interviews med 800 af de gamle polakker beskrives deres arbejdsforhold, forbindelse til den katolske kirke, den danske arbejderbevægelse og meget mere. Naturligvis lægges der vægt på at belyse, hvad der er bevaret af gammel polsk kultur og hvorfor.

Det er en særdeles læsevenlig og spændende undersøgelse, der lægges frem, og så er bogen gennemillustreret; i et bilag aftrykkes lovttekster, arbejdskontrakter og andet forvaltningsmateriale.

Under læsningen af bogen er det næsten umuligt at undgå, at tankerne vandrer mod vor egen generations gæstearbejdere.

Henrik Fode

Danske byer og deres mænd. Red.: Anders K. Jensen. *XIX Roskilde by.* Under medvirkning af redaktionssekretær Chr. Thomsen. (Danske byer og deres mænd, Brobjergus, Århus, 1917, Forlaget Thorsgaard, Frederikssund, 1981). 128 s.

Samme: *XXIX Frederikssund.* Under medvirkning af lærer Edvard Hjarsoe. (Danske byer og deres mænd, Brobjergus, Århus, 1918, Forlaget Thorsgaard, Frederikssund, 1981). 125 s.

Fra slutningen af 1890'erne og frem til i al fald et årti efter 2. verdenskrig udsendte forskellige forlag, oprettet for tilfældet, en række topografisk-personalhistoriske værker fra den danske hovedstad og provins, værker som De

danske byerhverv, Danmarks byer og deres mænd, Jyske byer og deres mænd, Danske byer og deres mænd m.fl. Værkerne var en slags »maskerede«
annoncebøger, ikke således at forstå, at den enkelte by, firma, forretning eller virksomhed betalte for optagelsen; men de kontakter, agenterne skabte sig, når de samlede oplysninger, formidlede altid et vist salg, der også blev stimuleret af den kendsgerning, at folk altid var og er glad for at kigge ind ad egne »vindever«.

For firmaomtalerne gjaldt det, at de meget ofte var noget løbhudlende sludder, som for næsten alle gav indtryk af en central placering i byens eller egnens erhvervsliv. Ikke desto mindre indeholder værkerne om såvel by som borgere en række oplysninger og billeder, som faktisk kun er bevaret her, eller som i al fald kun med det allerstørste besvær ville kunne graves frem af arkivalier, aviser og fagblade.

Værkerne, der er meget benyttet af lokalhistorikere, har været vanskelige at få fat på. Forlagene er forlængst borte, og de videnskabelige bibliotekers eksemplarer er få og ofte slidte. Det er derfor en god idé, Thorsgaards forlag i Frederikssund har fået med en genudgivelse af Danske byer og deres mænd, der udkom under 1. verdenskrig. Det er foreløbig blevet til to bind, 1. Roskilde og 2. Frederikssund (Slagelse og Århus er på vej), der i typografisk henseende fremtræder fuldstændig, som de tog sig ud for mere end 60 år siden. Et enkelt kup har man dog gjort, idet det er lykkedes ved en energisk indsats fra de lokalhistoriske arkiver og interesserede private at skaffe de originale billeder til veje, således at den side af publikationerne står langt bedre, end man kunne have ventet. Bøgerne giver et udmærket indtryk af de to byer anno dazumal – ak, hvor forandret – de vil være hyggelige og stimulerende at bla-

de i for ældre, men også praktiske redskaber for dem, der arbejder med den nyere lokalhistorie.

Finn H. Lauridsen

Sigurd Jensen: *Københavns historie* bd. 5. *Under fælles ansvar*. (Gyldendal, 1981). 396 s.

Femte bind af Københavns historie, årene 1900-45, er skrevet af fhv. stadsarkivar Sigurd Jensen. Værket indleder med det nye rådhus' første klokkeklemten nytårsnat 1900, og den indledning er ret karakteristisk for hele fremstillingen, der er levende, fængslende og letforståelig.

Den detaljefyldte fremstilling beskriver de økonomiske vanskeligheder, der fulgte med de store kommunale indlemmelser ved århundredskiftet, da hovedstadens befolkningstal netop nåede op på den halve million. Det gav vanskeligheder på mange områder, men også fordele. Der blev plads til de nødvendige kirkegårdsanlæg, men til gengæld skulle der ofres store summer på kloakering og anden infrastruktur i de indlemmede områder.

Selv om stofmængden er særdeles omfattende, så ses perspektiverne og linierne dog for detaljer. Boligproblemerne, detailhandlerekspllosionen, bankvanskeligheder, mælkedrenge, badeanstalter og lokummer. Det er med alt sammen. I løbet af de 45 år bindet omhandler blev København ændret. Der blev revet talrige ejendomme ned. Nye beboelseskvarterer kom til, trafiksystemet blev udviklet. Det politiske system blev mere markeret med talrige spændinger, demonstrationer m.m. Også billedsiden er der gjort meget ud af. Den supplerer i høj grad teksten, og mange af illustrationerne er hidtil ukendte.

Det er dog karakteristisk, at resulta-

tet er blevet en bog om københavnernes og vel i særlig grad for københavnernes. Den mangler udblik til det øvrige samfunds større byer og tidens mere aktuelle problemstillinger. Den er nok blevet en for isoleret københavnnerhistorie. Men det må indrømmes, at mange af landets større provinskøbstæder vil misunde København dens moderne byhistorie.

Henrik Fode

Georg Nielsen: *Sådan gik det til ---. En håndværkers tilbageblik*. (Dansk Bladforlag, 1981). 108 sider.

Forfatteren er æresmester i Københavns Malerlaug. Han er søn af en malermester, kom selv i lære i 1914 og fik sølvmedalje for sit svendestykke. Uddannelsen blev fulgt op med ophold i udlandet og undervisning på malerskole, hvor hans interesse tidligt samlede sig om skrift og skilte.

Faderen døde før Georg Nielsen kunne overtage forretningen, den blev derfor ført videre af en slægtning, i 1922 overtog han den stadig mere hensygnende virksomhed. I de første år blev den drevet som blandet malerforretning. Mester kørte ud på cykel i det fine tøj for at hente ordrer, siden skiftede han til arbejdstøj, så igen af sted i det fine tøj for at bringe regningen ud. Startkapital var der ikke meget af: En mindre opsparing fra læreårene, lån fra en onkel og så leverandørkrediten.

Georg Nielsens erindringer er interessant læsning. De viser, hvordan en ung mand kom i gang som selvstændig håndværker. Hvorledes han fik kontakt til kolleger, og hvordan han fik forretningen drejet ind i en niche – udstillingsdekorationer. Sammen med sin kompagnon, plakatkunstneren og tegneren Thor Bøgelund byggedes en virksomhed op med udstillingsdekora-